

Samenvatting regioarrangement Ermelo, Harderwijk, Putten, Zeewolde

o. Inleiding, context, wat is een regioarrangement.

Aanleiding

We hebben als gemeente, waterschap, Rijk en provincie veel plannen op het gebied van wonen, infrastructuur, natuur, landbouw, recreatie, energieopwekking en bedrijven. En we moeten problemen oplossen op het gebied van stikstof en klimaat en de kwaliteit van ons bodem en het watersysteem. Ook hebben we de zorg voor voldoende grond- en drinkwater. Veel ruimtevragers als wonen, natuur en landbouw overlappen elkaar en onze ruimte is schaars. Daarom moeten we slimme keuzes maken voor de korte én lange termijn. Dat kunnen we niet alleen en is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokken overheden.

Het Rijk wil weten wat er vanuit de nationale opgaven ruimtelijk wel of niet kan in de provincie Gelderland. Voor de overheden in Gelderland vraagt dit om een eenduidige koers voor de komende 25 jaar. In deze regioarrangementen leggen we met elkaar vast wat onze, gezamenlijke agenda en ambitie is. En welke afspraken we daarbij maken met elkaar, op basis van een gezamenlijke agenda die aansluit bij de identiteit en de ambitie van Gelderland en deze regio.

Om de grote opgaven gerealiseerd te krijgen, hebben we elkaar hard nodig. Daarom is dit regioarrangement onderdeel van een langjarige samenwerking in de regio. Zo zorgen we met elkaar voor welvaart en welzijn voor deze en volgende generaties in Gelderland.

Wat is een regioarrangement

In het regioarrangement beschrijven we de gezamenlijke ambities, doelen en opgaven voor de leefomgeving voor de komende tijd vanuit de drie hoofdoggaven: verstedelijking en wonen, energievoorziening en landelijk gebied. Dit doen we met een regionaal perspectief 2030 en een doorkijk naar 2050. Het uitgangspunt is dat met het regioarrangement in aanvang geen nieuw beleid wordt vastgesteld. Daar waar bijstelling van bestaand beleid nodig is, is het regioarrangement agenderend voor bestuurlijk en politieke besluitvorming bij de betreffende overheden.

De zeven regioarrangementen in Gelderland vormen de basis van het provinciale, ruimtelijke voorstel aan het Rijk. Daarop maken wij verdere afspraken met het Rijk en leggen dit vast in wat het ruimtelijk arrangement heet. Dit zijn wederkerige bestuurlijke afspraken over de ruimtelijke inpassing en uitvoering van nationale opgaven inclusief wat daar voor nodig is aan instrumenten en middelen.

Dit regioarrangement is dynamisch; we actualiseren dit document als daar aanleiding toe is. Bijvoorbeeld omdat we opgaven moeten bijstellen. In voorliggende versie zijn de opgaven voor de regio's helder benoemd inclusief hun onderling samenhang. We staan stil bij wat dit vraagt van de uitvoering en hoe de opgaven aansluiten bij bestaand beleid van de gemeenten, waterschappen, provincie en, zover mogelijk, het Rijk. Daarnaast maken we een doorkijk wat er in de versie van eind 2023 kan worden opgenomen. Bijvoorbeeld in welke mate en hoe abstract of concreet daarin al ruimtelijke keuzes gemaakt kunnen worden.

1. Identiteit van de regio en regionale ambities

De gemeenten Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde omsluiten het Wolderwijd en het Nulder-nauw. De vier gemeenten zijn onderdeel van hetzelfde Daily Urban System. Verhuizingen, werk en recreatie vinden veel binnen de regio plaats. De vervlechting van de vier gemeenten is een kwaliteit van deze regio, die zich wil ontwikkelen tot een zelfvoorzienende regio.

De vier gemeenten hebben verschillende kwaliteiten. Zo hebben Ermelo en Putten historische landgoederen, bossen en heidevelden, Harderwijk heeft het grootste aaneengesloten regionale industriegebied van de provincie Gelderland en Zeewolde een dorps karakter met natuur en landbouw. De kracht van deze regio is de verbinding tussen de steden Amersfoort en Zwolle en tussen het groen van de Veluwe en het blauw van de Randmeren. Mensen willen hier graag wonen. Het is vlak bij de Randstad, maar ook steden als Amersfoort, Almere, Apeldoorn, Lelystad en Zwolle liggen om de hoek. De regio is aantrekkelijk voor bedrijfsvestiging door het hoge arbeidsethos en de centrale positie in het land, tussen Zwolle en Utrecht en tussen Apeldoorn en Amsterdam.

Bijzonder aan dit regioarrangement voor de gemeenten Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde is dat bij de totstandkoming twee provincies (Flevoland en Gelderland) en twee waterschappen (Zuiderzeeland en Vallei en Veluwe) betrokken zijn.

Ermelo, Harderwijk en Zeewolde hebben in 2021-2022 samen met de provincies Flevoland en Gelderland een gebiedsagenda vastgesteld. Op voorstel van de provincie Gelderland en in afstemming met de provincie Flevoland en de EHZ-gemeenten, hebben we de gemeente Putten gevraagd om voor dit regioarrangement aan te sluiten bij de EHZ-gemeenten. Daarom spreken we in het regioarrangement over de EHPZ-regio. De gemeente Putten zoekt voor de gebiedsopgave landelijk gebied ook aansluiting bij de regio Foodvalley.

Flevoland werkt met het waterschap, zes gemeenten en het Rijk aan een strategisch- en uitvoeringsagenda ten behoeve van de landelijke, ruimtelijke opgave. Gelderland werkt aan een provinciaal ruimtelijk voorstel naar het Rijk waarvoor de zeven regioarrangementen de basis vormen.

2. Kansen en dilemma's

Algemeen

Aangezien dit regioarrangement provinciegrenzen overschrijdt, is het voor beide provincies van belang om hun ruimtelijke voorstellen naar het Rijk af te stemmen. Deze provinciegrensoverschrijdende samenwerking biedt kansen. Bijvoorbeeld voor de afstemming van de ruimtevraag voor wonen en werken. Wel vraagt dit om een gesprek over de infrastructurele ontsluiting van de regio, de transitie van het landelijke gebied, de energietransitie en de netcongestie.

Afspraken over integrale gebiedsprocessen in de regio waarbij er samenhang is tussen stedelijke ontwikkeling, transitie van het landelijk gebied en natuur en landschapsbehoud, zijn een stimulans voor de regionale samenwerking van deze regio.

De regio ligt tussen de Natura 2000-gebieden van de Randmeren en de Veluwe. In de uitwerking van een ruimtelijk toekomstperspectief kan een omklapping van perspectief waarbij natuurontwikkeling van de lage, natte delen ten opzichte van bebouwingsmogelijkheden op de overgang naar de Veluwe plaatsvindt, betrokken worden.

a) Natuur & Landbouw

Op dit moment is er nog geen volledig inzicht in het instrumentarium dat ter beschikking komt in het kader van het nationale programma landelijk gebied. Daarom zijn er nog veel onduidelikheden ten aanzien van de landbouwtransitie in de overgang naar de Veluwe. De regio wil werken aan landbouwprogramma's (autonome ontwikkelingen, stoppersregelingen, landbouwtransitie), natuurprogramma's (hoge delen, flanken, lage delen) en gebiedsprocessen. In afwachting van duidelijkheid hierover stellen we no regret-maatregelen op voor het verkennen van een regionale grondbank, pilots voor nieuwe agrarische businessmodellen, de ontwikkeling van overgangszones, natuurprogramma's, grondwateronttrekking en lopende en nieuwe gebiedsprocessen (gebiedsprocessen 5a,b,c op de kaart).

De kwaliteit van het landschap, de westelijke landgoederenzone en het landelijk gebied is groot. Dit is een kans voor de regio. Er zijn goede gebiedsprocessen nodig voor de ontwikkeling van natuur, landschap, landbouw(transitie) en recreatie in samenhang (gebiedsproces 4 op de kaart). Daarbij is ook afstemming met de regio Foodvalley nodig (gebiedsproces 2 op de kaart). Ook een samenhangende recreatieve ontwikkeling van het Randmerengebied is een interessante regionale opgave (Veluwe kusten/Gastvrije randmeren op de kaart). Niet alleen voor het economische perspectief van de regio maar ook voor de spreiding van de recreatiedruk en de recreatiezonering op de Veluwe.

b) Leefbare steden & dorpen

Een belangrijk dilemma van de regio is de verstedelijkingsopgave versus het ruimtegebrek. Door de hoge woningprijzen in de Randstad en het toenemende thuiswerken, wint de regio aan populariteit. De vraag naar woningen blijft de komende decennia groeien. Daarom is een dilemma of de woningvoorraad voor de omliggende stedelijke agglomeraties uitgebreid moet worden zoals bij Oosterwold, of dat met name in de eigen woonbehoefte moet worden voorzien. In beide gevallen geldt dat met name na 2030 de ruimte voor woningbouw in Harderwijk schaars wordt.

De economie en de arbeidsmarkt zijn voor de inwoners en ondernemers in de vier gemeenten van groot belang. De vitaliteit van een dorp, stad of wijk is voor een belangrijk deel afhankelijk van de mate van arbeidsparticipatie en daarmee van de werkgelegenheid in de regio. De beschikbaarheid en de kwaliteit van de werklocaties en het serviceniveau en de dienstverlening daaromheen zijn belangrijke redenen voor bedrijven om zich in dit gebied te vestigen. Dit vraagt om een versterking van het economisch profiel en een versterking van het volume en de kwaliteit van ons werklocaties aanbod. In Harderwijk en Ermelo raken de huidige bedrijventerreinen vol, terwijl in Zeeuwolde meer ruimte is. We kijken ook naar bedrijfsterreinontwikkeling langs de A28, in samenhang met de transitie van het landelijke gebied en de inzet op energietransitie (gebiedsproces 3 op de kaart).

Een goede ontsluiting van de regio en het tegengaan van de toenemende congestie op de A28 ten behoeve van de verdere stedelijke ontwikkeling en transitie in het landelijke gebied is randvoorwaardelijk. De regio wil daarom inzetten op een snellere en frequentere spoorverbinding inclusief een keurvoorziening in Harderwijk (IC-station), uitbreiding en verbetering van het (snel)fietsnetwerk, een betere infrastructurele verbinding tussen beide provincies, verbetering van de leefbaarheid en veiligheid van de Zuiderzeestraatweg en de realisatie van mobiliteitshubs om regionale en lokale mobiliteit duurzaam en slim vorm te geven (gebiedsprocessen 1 en 6 op de kaart). Infrastructurele aanpassingen van de A28 zijn van belang voor de ruimtelijke ontwikkeling op de langere termijn.

In het langeretermijnperspectief voor ruimtelijke ontwikkeling heeft de regio een dilemma ten aanzien van het in evenwicht brengen van de stedelijke ontwikkeling en het landelijke gebied: Ringstad versus de kernen in het groen (gebiedsproces 1 op de kaart).

c) Netwerken voor energie en circulaire economie

De regio wil het economisch profiel van het gebied verkennen, om tot gezamenlijke maatregelen te komen ter versterking van de arbeidsmarkt en ter afstemming van (de kwaliteit van) het aanbod van werklocaties en voorzieningen. Uitdagingen zijn de ruimte voor zware bedrijvigheid, de krappe arbeidsmarkt, de opleiding van met name technisch personeel en angst voor personeelsverlies bij verplaatsing. Bij groei van het inwonertal en bedrijvigheid wordt de noodzaak van afgestemde (hogere) beroepsopleidingen in de regio urgent.

De regio zet in op verduurzaming van bedrijventerreinen en de transitie naar een circulaire economie. Daarbij zijn smart energy hubs en een autonome energievoorziening bij bedrijventerreinen en nieuwe woongebieden interessant.

Een belangrijke beperking bij de ontwikkeling van nieuwe of de uitbreiding van bestaande bedrijfs- en woongebieden is de beschikbare netcapaciteit van het energienetwerk. Dit leidt nu al tot problemen. Zo heeft het onderstation in Harderwijk te weinig capaciteit, maar voor uitbreiding van dit onderstation is stikstofruimte nodig. Zowel de woningbouw tot 2030 in de EHPZ-regio én in de regio Kop van de Veluwe als nieuwe ontwikkelingen op de bedrijventerreinen, zijn afhankelijk van de uitbreiding van dit onderstation. Dit is ook als een randvoorwaarde benoemd in de Woondeal Noord-Veluwe en daarmee een bespreekpunt met het Rijk. In het algemeen zijn energie en netwerkcongestie steeds bepalendere factoren bij integrale gebiedsprocessen. Dit geldt ook voor de problematiek van verdroging en vernatting.

d) Overig

Uit het panelonderzoek naar de brede welvaart op de Veluwe blijkt dat het er goed voorstaat met de gezondheid, de veiligheid, de materiële welvaart, het wonen, het welzijn, de samenleving, de arbeid, de vrije tijd en het milieu. De uitkomsten van dit onderzoek geven een indicatie, maar zijn niet een op een te vertalen naar de EHPZ-regio. Om een goed beeld te krijgen van de mening van onze inwoners over de brede welvaart moeten we een nulmeting en periodieke monitoring uitvoeren.

3. Oplossingen voor realisatie/stap naar uitvoering naar een regionaal perspectief

Het regioarrangement EHPZ is nog niet af. De afstemming van de in de regio geconstateerde opgaven van de drie perspectieven van verstedelijking, landelijk gebied en energie/economie met de sturende principes van ruimtelijke kwaliteit, bodem en water sturend en brede welvaart moet nog plaatsvinden. Ook de vergelijking van het regioarrangement met de contouren van het provinciale ruimtelijke voorstel naar het Rijk moet in de komende periode plaatsvinden. Waar wringen de gebiedsopgaven van de regio met de bovenregionale ruimtelijke opgaven?

Daarnaast werken we aan het (economisch) profiel van de regio. Het is de bedoeling om de komende tijd met alle relevante stakeholders een gebiedsbreed regionaal EHZP-profiel op te stellen.

Verder is het de vraag hoe de middellange termijn (2040=gemeentelijke ambities) en de langere termijn (2050 =horizon van de nieuwe Nota Ruimte van het Rijk) aan bod komen in het regioarrangement.

Als vingeroefening zijn daarvoor twee perspectieven opgesteld: een Ringstad rondom het Wolderwijd en kernen in het groen.

Voor de korte termijn willen we onderzoeken welke afspraken we kunnen maken voor no regret-maatregelen, verkenningen voor gebiedsprocessen en onderzoeken. Denk bijvoorbeeld aan infrastructuurle maatregelen zoals het (snel)fietsnetwerk, de ontwikkeling van smart hubs, de verduurzaming van bedrijventerreinen, de bestaande werk- en woonopgave tot 2030 en reeds in gang gezette gebiedsprocessen. Op de langere termijn werken we het regioarrangement uit in een uitvoeringsprogramma met (nieuwe) gebiedsprocessen en -opgaven.

4. Vervolgstappen

In juli 2023 leggen we het eerste concept van het regioarrangement ter consultatie voor aan de dagelijkse besturen van de betrokken overheden. Na het zomerreces werken alle stakeholders het regioarrangement verder uit. De overheidspartners constateren samen dat er gewerkt wordt aan een complex samenwerkingsproduct met een ingewikkelde tijdlijn ten behoeve van de afspraken met het Rijk en willen gezamenlijk uitzoeken hoe het verdere besluitvormingsproces inclusief participatietraject in 2023 goed tot stand kan komen. Vaststelling is nu voorzien in december. We

concretiseren het regioarrangement in een cyclisch proces steeds verder, waarbij vanaf 2024 de uitwerking van gebiedsprocessen/-opgaven aan de orde is.

Voor de verder uitwerking van het regioarrangement zijn de volgende punten van belang:

- Provincie en waterschappen geven concrete invulling voor deze regio aan het sturende principe van bodem en water sturend.
- Het Rijk geeft duidelijkheid over het instrumentarium dat in het kader van het nationale programma landelijk gebied ter beschikking komt ten behoeve van de landbouwtransitie. Zo kunnen we voorstellen voor maatregelen in het kader van het programma VLGG integraal opnemen in het regioarrangement.
- Duidelijkheid krijgen over (de contouren van) het provinciale ruimtelijke voorstel ten behoeve van de confrontatie met de ruimtelijke opgaven van de regio en inzichten over het ruimtelijk toekomstperspectief.
- Afstemming tussen provincie Gelderland en provincie Flevoland over hun ruimtelijke voorstellen naar het Rijk.